

Gårdsnytt 4/2009

Enebybergs Gårds Förening

Innehåll

<i>Föreningens program våren 2009</i>	1
<i>Ordförandens ord</i>	2
<i>En kväll med Jane, Vivi och Helge</i>	2
<i>Arne Ljungqvist gästade föreningen</i>	3
<i>"Nu har vi knapptelefoner"</i>	4
<i>Valberedning</i>	4
<i>Bilden berättar: Vi ordnar egna Olympiska spel</i>	4
<i>Resumé av boken "Enebybergs gård förr och nu"</i>	6
<i>Bilder i "Enebybergs gård förr och nu"</i>	6
<i>Välkommen till julmarknad på Enebybergs gård</i>	8

Föreningens program våren 2009

Föreningens årsmöte 2009 genomförs tisdagen den 9 mars. Kallelse kommer att införas i nästa nr av Gårdsnytt. Efter årsmötet planeras en aktivitet kring temat "Husen berättar" med utgångspunkt i föreningens omfattande dokumentation av villor i Enebyberg.

Under mars-april planeras program dels om "Att planera eller renovera en trädgård", dels om "Antikviteter från olika epoker" med Enebybergs egen antikhandlarfamilj Lind.

Under maj månad genomförs gemensamt med Turistföreningens Roslagsbanekrets en visning av miljöboende med mera på Anneberg. Under maj-juni genomförs nya besök i trädgårdar i Enebyberg.

Förslag om program och verksamheter är mycket välkomna!

Gårdsnytt och Enebybergs Gårds Förening

Layout och redigering
Tryck

C/o Jan Olof Carlsson
Fenixvägen 5
182 46 Enebyberg

Johanna Haddäng
Stibo Tryck AB

www.enebyberg.com

Plusgiro 114667-9

Ordförandens ord

Kära gamla, nya och blivande föreningsmedlemmar!

Året lider mot sitt slut.

Vi kan se tillbaka på flera lyckade, uppskattade och välbesökta program under hösten. Enebybergsbon och professorn Vivi Edströms kväll tillsammans med tillika enebybergsbon och folkkäre skådespelaren Helge Skoog kring Jane Austen blev en publik och innehållsrik framgång. Det blev också kvällen med likaledes enebybergsbon och professorn Arne Ljungqvists spännande och fascinerande berättelse ur sitt rika liv. Stort tack till dem alla tre!

Fars Dag med föreningens traditionella Hantverksmessa med som vanligt högklassigt hantverk och brunch i vår krögares regi kunde också genomföras med hög kvalitet men med färre besökande än förväntats och vad arrangemangen förtjänade.

Uppskattad och välbesökt blev föreningens utställning på biblioteket i Träffpunkt Enebyberg med medverkan av elever från Hagaskolan.

Under året har föreningen också på flera sätt uppmärksammat att det är 30 år sedan Enebybergs Gård rustades upp och vår förening bildades. Det blev startpunkten för föreningens omfattande verksamhet genom åren liksom för föreningens nyligen utgivna skrift om Enebybergs gårds historia. Den anmäls på annan plats i detta nummer.

Föreningen är helt beroende av medlemmarnas och enebybergarnas medverkan i verksamheten. Det framgår med särskild tydlighet vid föreningens uppskattade midsommarfirande på Enebybergs gård. Var tredje enebybergsfamilj är också medlem i föreningen. Många har kommit med förslag till föreningen om verksamheten. De flesta av förslagsställarna är också väl medvetna om att om förslagen skall kunna förverkligas kan man själv behöva kunna ställa upp och bidra på något sätt.

Kom med dina förslag! Din medverkan är välkommen! Hör av dig!

Enebybergs Gårds Förening önskar alla enebybergare en God Jul och ett Gott Nytt År. På återseende 2010!

Jan Olof Carlsson

En kväll med Jane, Vivi och Helge

Det blev snabbt fullsatt på Enebybergs Gård när föreningen inbjöd till en kväll kring Jane Austen (1775-1817) med Vivi Edström som ciceron och Helge Skoog som uppläsare.

Vivi och Helge är medlemmar i föreningen och hade Jane levtt nu hade hon säkert också varit medlem, så levande blev hon.

För när Vivi berättade och Helge läste valda stycken ur Jane Austens författarskap

så var det som det gällde en nutida bekant och kändis snarare än en skrivande hemmadotter på engelska landsbygden för flera hundra år sedan.

”Tre eller fyra familjer i en by – det räcker som stoff i en roman” skrev Jane en gång. Hon betonade också att man bara skulle skriva om den verklighet man känner till.

Så när Vivi skulle skriva om Jane, hennes liv och författarskap, räckte det inte med att Vivi Edström läst böckerna och har kunskap i egenskap av litteraturprofessor.

Hon vill se platserna själv också. Hon har rest i Janes fotspår i England sett de byar och städer där Jane Austen fick sin inspiration och hon har läst Janes privata brev.

En korrespondens med systemn Cassandra, med de två bröderna på haven och flera andra.

Jane Austens romanfigurer Emma och många andra blir levande i böckerna och ännu mer levande blev de när Vivi berättade och Helge Skoog läste.

”Visst är Jane Austen lättsam och underhållande”, tyckte Vivi, ”men hon är så mycket mer - drastisk och filosofisk och kan presentera intressanta personer med allmängiltiga problem och personligheter”.

Så jag tror att vi var många som sedan läste om eller lånade någon av Jane Austens romaner och likaså fördjupade oss i Vivi Edströms bok om Jane Austen, Livets gåtor.

Anita Andersson

Arne Ljungqvist gästade föreningen

Föreningen gästades den 11 november av enbybergaren sedan nästan 50 år, professorn mm, mm Arne Ljungqvist. Mm, mm står här för att han hunnit med mycket och omväxlande under sitt liv.

Professor mm, mm Arne Ljungqvist

Arne Ljungqvist är i botten medicinare - legitimerad läkare - och har ägnat hela sitt liv åt vad han själv beskriver som sitt huvudspår, den medicinska forskningen och utbildningen vid Karolinska Institutet.

Att idrotten betytt mycket framgick under hans timslånga och högintressanta berättelse.

Den ledde via svenska mästerskap i friidrott och deltagande som aktiv idrottsman i olympiska sammanhang till bland annat uppdragen som ordförande i

Riksidrottsförbundet och ledamot av Internationella Olympiska Kommittén.

Kombinationen av framstående idrottsman, lika framstående ledarskap och medicinskvetenskaplig bakgrund blev grunden för hans intensiva och framgångsrika engagemang i kampen mot doping inom idrotten.

Om allt detta berättade Arne Ljungqvist levande och fängslande.

Vi åhörare fick följa thrillerartade upplevelser, som till exempel jakten på de dopade österrikiska idrottsmännen som på en rad sätt försökte dölja sina förehavanden vid de olympiska vinterspelen i Turin.

Genom välplanerade operationer i samarbete med den italienska polisen, redan innehav av dopingpreparat är ett brott i Italien, kunde österrikarna överraskas så att säga med byxorna nere.

Lika intressant var att höra om hur kampen mot doping fick föras med idrottsledares öppna eller dolda motstånd och hur den också engagerade regeringar. Till en början med motstånd, men efter hand med instämmande och stöd.

En timme med livfull berättelse gick fort och kvällen avslutade som vanligt efter våra föredragsaftnar med kaffe och frågor och diskussion, som med Arne Ljungqvist

som gäst kunde liknas vid ett postseminarium.

Det engagerade deltagarna under ytterligare en timme.

Hjärtligt tack till Arne Ljungqvist för en innehållsrik och spännande kväll!

Jan Olof Carlsson

”Nu har vi knapptelefoner”

I EGF:s utställning om ”Enebyberg förr och nu” valde fem barn och ungdomar i åldern 3,5 -13 år bilder från Enebyberg förr och eleverna från åk 2 och 3 på Hagaskolan ritade och berättade.

”Telefonerna förr hade en ring som man drog till rätta siffran. Nu har vi knapptelefoner.” Så skrev några av skolbarnen.

”Förr” för ett barn kan lika väl vara det som en vuxen tycker var nyss som för länge sedan.

Den enebybergskändis som barnen skrev mest om var Helge Skoog. Vid invigningen var det Helge som klippte invigningsbandet och förklarade utställningen öppnad. En överraskning för barnen.

Sedan blev autografkön till Helge lika lång som kön till saft och bulle.

Många besökare kunde sedan under tre veckor glädjas åt barnens kreativitet och föreningens

gamla bilder.

Husdokumentationen fanns också på plats och fylldes på av besökare.

Skolbänken och dess innehåll med stålpenna, bläckhorn, välskrivningsbok och läseböcker från olika tidsperioder stod mitt i utställningen och måste provas av alla som fick plats.

Som alltid vid våra utställningar gav bilderna upphov till många samtal, någon rättelse och något tillskott till föreningens bildarkiv.

Tack till alla som medverkade och bidrog på olika sätt.

Anita Andersson

Valberedning

Valberedningen tar tacksamt emot synpunkter på styrelsen för Enebybergs Gårds Förening och förslag. Hör av dig till någon av oss!

Marianne von Porat, Leif Ekman och sammankallande Anita Andersson

E-post anita.andersson@mail.ip-only.net eller telefon 08 768 17 43

Bilden berättar: Vi ordnar egna Olympiska spel

Enebybergs Gårds Förening har efterlyst barnbilder från Enebyberg förr i tiden. Här ett bidrag från början av 1950-talet, från syskonen Tiberg som ordnade egna Olympiska spel.

Syskonen Tiberg: Lars 8 år (andre från höger), Sven 9 år (med keps) och Eva 11 år (längst till höger).

Kanske var det Olympiska Spelen i Helsingfors år 1952 som inspirerade några av oss på Höglidsvägen att ordna egna tävlingar.

Starten skall just gå för grenen ”löpning runt huset” på Höglidsvägen 13, ibland kallat ”Tibergska huset” eftersom familjen huserade där i närmare 50 år.

Det är uppenbarligen fråga om gemensam tävling för pojkar och flickor. Den fjärde startande på bilden är Tomas Lindhagen, som bodde i samma kvarter som vi.

Han var son till prästen i Danderyd Lars Lindhagen, som med sin familj bodde i tjänstebostaden på dåvarande Sturevägen, numera Österängsvägen, 48.

Tomas är på bilden cirka 11 år och säkerligen den som kommit med initiativet till arrangemanget.

Våra mammor var som de flesta andra på den tiden hemmafruar och de har med liv och lust ställt upp som åskådare. Längst till vänster sitter Tomas mamma Britt Lindhagen.

Bredvid henne vår mor Margaretha Tiberg, som spökat ut sig i schal och hatt med flor. Den tredje mamman är Brittmari Herlin,

boende mitt emot oss på Höglidsvägen närmare bestämt i det hus som man skymtar till höger i bild.

Hon är försedd med kikare för att bättre kunna spela rollen som intresserad åskådare. Bredvid henne ses dottern Ingela och sonen Ville, vilka tydligen inte deltar som tävlande.

Åskådarna har placerats på upp och nervända potatislådor. Det hade vi ju gott om eftersom vår far hade hobbyodling av potatis på en markplätt mellan Tranvägen och Ella gårds ägor.

Startern i bakgrunden är Lennart Janhagen, en av flera barn i den musikaliska familjen Janhagen som länge var hyresgäst i undervåningen på Höglidsvägen 13.

Familjen hade dessförinnan bott i torpet Enhagen längre upp på Höglidsvägen, ett torp som revs någon gång på 50-talet och som sällan nämns i föreningens skrifter.

Fotograf är antagligen vår far Rudolf, som vid den här tidpunkten var aktiv som gymnastikdirektör och säkerligen uppmuntrade våra idrottsliga lekar.

Några andra observationer gällande fotot: Man ser att tomterna hade karaktär av skogstomter, vilket skiljer sig från dagens tomter. Vidare kan man se att flera av oss barn gick barfota, vilket nog var vanligare förr.

Under många år fortsatte vi att ha egna tävlingar i löpning, höjdhopp, kulstötning, spjutkastning och andra grenar.

Ibland var vi hemma hos familjen Lindhagen och jagade runt på deras tomt och ibland var vi på en improviserad idrottsplats på fars marker norr om Tranvägen eller så använde vi den riktiga idrottsplatsen på Getbetet.

Hur tävlingarna utföll har vi inga minnen av.

Syskonen Tiberg: Lars, Sven och Eva

Resumé av boken ”Enebybergs gård förr och nu”

Under 2009 har utgivits en skrift nr 12, som handlar om Enebybergs gård och dess historia. Arbetet har gjorts av Lars Johnsson och Krister Olinder i samarbete inför Enebybergs Gårds Förenings 30-årsjubileum. Här följer en resumé, skriven av Eva Olinder.

I början av 1770-talet lät bryggare Berg uppföra en envåningbyggnad i timmer, som tio år senare fick en övre våning och två flyglar.

Bryggare Berg var krogägare och möllare, men hans planerade brännvinsbränneri kom inte till stånd då, på grund av Gustav III:s brännvinspolitik.

Gården har genomlevt skiftande öden och gick så småningom mot ett tragiskt förfall. Många människoöden har här levt sitt liv i bättre tider och sämre.

I skriften kan man läsa om de olika ägarna och gårdens byggnadshistoria, som bland annat finns dokumenterad i ett gammalt brandförsäkringsprotokoll från 1805.

I skriften kan vi till exempel läsa om Brännhuset, som tillkom senare och all dess utrustning. Här finns också detaljerade beskrivningar av husets inredning och yttre utseende.

Livet på gården berörs också i skriften ur olika aspekter. Under beredskapstiden var militärer förlagda i anslutning till gården och de har lämnat minnen efter sig på gårdens vind i form av grafitti. Sedan stod gården tom och vandalisering förekom.

1975 beslöt kommunfullmäktige att rädda gården. I efterhand är nog alla enebybergare tacksamma för att vår gård renoverades och nu kan visa sig i sin forna skönhet efter hjälp av entusiaster och antikvarisk expertis.

Villasamhället Enebyberg har nu sin givna samlingspunkt med en förening som arbetar för dess fortbestånd och erbjuder enebybergarna och andra en fantastisk miljö med återkommande aktiviteter.

Skriften har ett varierat bildmaterial: Stadsmuseets arkiv, Gårdsföreningens arkiv, bilder från restaureringen av gården och från sammankomster av i dag.

Bilder i ”Enebybergs gård förr och nu”

På sidorna 11 och 17 i boken ”Enebybergs gård förr och nu” finns bilder som visar fyra personer vid trappan till Enebybergs gård. Men vilka var personerna på fotona? Nu har vi fått svar.

Det ena fotot togs med i boken för att visa hur gården såg ut runt sekelskiftet 18-1900 med tidstypisk ”snickarglädje”.

Vi antog att korten var tagna omkring sekelskiftet för då kunde personerna stämma med gårdens ägarförhållande.

När boken var färdig fick alla medlemmar i föreningen varsitt exemplar av boken. Strax därefter hörde medlemmen Birgit Holme i Djursholm av sig till föreningen och talade om att vi hade fel namn på personerna på fotona.

Birgit Holme berättar att bilderna är från 1915. På trappan står Birgits farmor Matilda Eriksson och mannen är Birgits farbror Evald Eriksson. De andra personerna på fotot är troligen en hushållerska och hennes dotter.

Evald Eriksson arrenderade Enebybergs gård från 1912 till 1919. Erikssons kom från Torsvi socken i Uppsala län cirka 3 mil söder om Enköping. Där ägde Matilda Eriksson gården Torsvi by fram till 1912.

Vid makens död övertog yngste sonen Algot gården, den äldre brodern Evald flyttade till Enebyberg och mellanbrodern Georg, som är Birgits far, arrenderade gården Eldholmen i Torsvi.

Farmor Matilda flyttade med äldste sonen till Enebyberg. Birgits mor Ester bodde några månader 1915 på Enebybergs gård hos sin mor när det var dags för Birgit att komma till värden. Evalds arrende av Enebybergs gård upphörde troligen för att huset började bli dåligt.

I början av 1917 meddelar Evald sin bror Georg att arrendet på Ekeby gård strax norr om Danderyds kyrka är ledigt. Han frestar brodern med att man får bättre betalt för mjölken här än i Torsvi.

Georg Eriksson arrenderade Ekeby gård från mars 1917 till sin död 1929 varefter hustrun Ester fortsatte med arrendet till 1939 med samma personal. Inför sin död var Georg bekymrad över hur det skulle gå med arrendet och bad hustrun fråga hans bröder om någon av dem kunde hjälpa till.

Ingen av dem kunde så Ester var tvungen att försöka själv. Hon behövde inkomsten bland annat till att bekosta barnens skolgång i Djursholms samskola.

Ernst Kihlberg ägare till Enebybergs gård frågade Ester flera gånger om han fick överta

arrendet av Ekeby, först 1929 och sedan åter några år in på 1930-talet.

Georg umgicks med flera Enebybergsbor bland annat Erik Grundberg, Ernst Kihlberg och Gustav Winge som han spelade priffe med.

Ekeby gårds barn gick i skola i Djursholm medan barnen i den intilliggande Rinkeby gård väster om Ekeby gård gick i Danderyds kyrkskola.

För barnen var gränsen mellan gårdarna skarp. Birgit och hennes syskon hade ingen aning om vilka barn som fanns på Rinkeby gård. Skolkamraterna fanns i Djursholm.

Gården drevs med hjälp av en rättare och sex statarfamiljer. Det anställda trivdes tydligen på gården för omsättningen var mycket låg. Det söps mycket bland statarna, men de gjorde vad de skulle och de var ärliga.

Rättaren med familj bodde på gårdens torp Ekebydal (se bild nedan) som låg på södra sidan om Enebybergsvägen mitt emot nuvarande golfanläggningen mellan Danderydsberg och Enmans väg.

Barnen Eriksson fick ibland gå med bud till rättaren genom skogen upp till torpet. Det fanns ingen telefon i torpet. Senare fanns en anknötning mellan gården Eldholmen i Torsvi och Enebybergs gård.

Lantarbetarfamiljen Verner Johansson kom till Enebybergs gård 1938 och var kvar till i början av 1950-talet. Verner Johansson hade tidigare varit anställd på Eldholmen.

Lars Johansson och Krister Olinder

*Enebybergs Gårds Förening
önskar
sina medlemmar och alla andra enebybergare
En God Jul och Ett Gott Nytt År*

Foto Hans Moberck

Annons för Paul Degen Catering AB

Välkommen till julmarknad på Enebybergs gård

Lördag den 28 december
Lördag den 5 december
Lördag den 12 december

Öppet mellan kl 12 och 16
Försäljning av julgranar, hembakat bröd, kakor, korvar,
godis, ljus och hemslöjd mm.
Dörrarna slås upp till det gamla huset. Ät eller drick
kaffe med bröd i gårdsmiljö från 1700-talet.

Paul Degen Catering AB mfl samverkande arrangörer